

De engel verklaart het visioen (Openbaring 17:7-18)

> Introductie: het visioen van de hoer (Openbaring 17:1-6)

Johannes ziet in Openbaring 17 tot en met 19 twee uitgebreide visioenen, die de ondergang van de verleidelijke en goddeloze samenleving uitbeelden. In het eerste van deze visioenen (Openbaring 17:1-7) ziet Johannes een vrouw. Zij is degene die de goddeloze samenleving, namelijk Babylon, bestuurt en in haar macht heeft. In haar bestuur bevordert zij niet de groei van het koninkrijk van Jezus Christus (Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 36). Integendeel, met listige verleidingen probeert zij de hele wereld, ook de gemeente, te bewegen hoererij te bedrijven en God ontrouw te zijn. Hoewel haar verleiding een onschuldig en zoet voorkomen heeft, blijkt ze uiterst verslavend te zijn. Het is haast onmogelijk om uit haar macht los te komen. Wee hen, die in haar macht gevangen zitten. Als je haar volgt, kan het alleen maar verkeerd aflopen.

Dat de hoer onheil in plaats van heil voor ogen heeft, wordt ook duidelijk in het laatste gedeelte van dit visioen (Openbaring 17:6). Daarin ziet Johannes de ware aard van deze vrouw: ze is een bloeddorstig monster. Een monster dat haar duizenden verslaat, want ze is dronken van het bloed van Gods volk.

> De engel (Openbaring 17:7a)

Nadat Johannes het visioen van de hoer heeft gezien, blijft hij vol vragen achter, verbaasd over wat hij heeft gezien. Misschien herkent u wel die vragen en verbazing van Johannes. Nog maar een paar hoofdstukken terug had hij dat heerlijke evangelie gezien: het Lam had overwonnen. Nu lijkt daar echter niets van waar te zijn. Opzichtig gekleed met rijkdom zit de hoer als overwinnaar op het scharlakenrode beest en is ze dronken van bloed van haar slachtoffers. Hoe is dit mogelijk? Had God niet alle macht in de hemel en op aarde? En waarom grijpt Hij dan niet in?

Terwijl Johannes verward is over het visioen van de hoer, gebeurt er iets ontroerends. De engel die Johannes het visioen had laten zien, stelt hem een vraag: waarom verwondert u zich? Dat is geen bestraffende vraag, want er klinkt bewogenheid in door. Misschien wel omdat de engel zag dat Johannes er vertwijfeld door raakte. Als we echter bedenken dat deze engel afkomstig is van God (Openbaring 1:1 en 10:1) om de gemeente te troosten (Openbaring 2-3), dan zien we in deze bewogenheid van de engel iets van de bewogenheid van God met ons lot. Hij weet namelijk wat in ons hart omgaat (Psalm 139:2-3). En Hij weet het niet alleen, maar Hij komt ook door middel van Zijn boodschapper naar Zijn kind Johannes toe om zijn vragen te beantwoorden.

Zonder te wachten op het antwoord van Johannes geeft de engel zelf het antwoord op de vragen, zorgen en twijfels die in het hart van Johannes leven. En over de schouder van Johannes heen worden ook wij bemoedigd en vertroost. Wat een prachtig beeld. God staat niet ver bij ons vandaan, maar Hij komt in genade naar ons toe. Hij heeft namelijk hart voor Zijn volgelingen (Hebreeën 4:15 en 5:2). Voor elk lid van het lichaam van Christus roepen uw zorgen en vragen Zijn ontferming en hartelijke liefde op.

> Het beest (Openbaring 17:7b-8)

Bewogen met ontferming vertelt de engel Johannes het geheimenis van de vrouw en van het beest waar ze op zit. Het is niet zomaar 'een' geheimenis, maar het is 'de' geheimenis. Dit onderstreept het belang van dit geheimenis ook voor ons. We moeten het niet vergeten. Dat zit namelijk in het woord geheimenis, dat we het snel vergeten. Een geheimenis is in de Bijbel iets wat zonder uitleg

onbekend zal blijven (Daniël 2:18 ev.) en wat op het eerste gezicht niet opvalt. Met onze natuurlijke ogen zien we het niet direct. Daarom is de openbaring van het mysterie noodzakelijk. Door deze engel wil God licht geven aan dit geheim. Met welk doel? Om de vragen en de vertwijfeling die in ons hart kunnen leven, weg te nemen.

Wat we met onze natuurlijke ogen hebben gezien, is een beest met zeven koppen en tien hoornen. Het is een beest dat slim en machtig is. Het beest heeft zelfs iets bovennatuurlijks, want op een wonderbaarlijke manier is hij genezen van de dodelijke wond aan zijn kop (Openbaring 13:3). Wat we met onze ogen zien is een beest om in verwondering en aanbidding voor neer te vallen. Dat is namelijk wat de ongelovigen doen, zij die niet staan geschreven in het boek van het leven (Openbaring 17:8). Ze zullen het beest bewonderen en hem navolgen (Openbaring 13:3). Hij wordt hun idool.

Als we echter goed kijken – door de bril van het Woord van God – is het beest, hoe wonderlijk ook, slechts vergane glorie. Het beest is verleden tijd (was en is niet), zegt Gods boodschapper. Dit is het geheim waar Johannes – en misschien ook u wel – onvoldoende oog voor heeft: het beest zal niet alleen uit de afgrond komen, maar het zal ook met hem eindigen in de afgrond. Zo waar als het beest zal komen, zo waar zal hij naar het verderf gaan (vergelijk Openbaring 13:8). Het Grieks omschrijft het nog definitiever: het beest zal komen uit de afgrond en eindigt in de ondergang en vernietiging.

Wat een bemoedigende uitleg van de engel! De duivel was er en hij regeerde over deze wereld totdat Christus hem versloeg aan het kruis. En wanneer Christus terugkeert, worden de draak en zijn twee partners in de poel van het vuur geworpen om daar nooit meer uit te komen. Daarna is er dus nooit meer die kwelling voor de volgelingen van Christus (Openbaring 19:20 en 20:10) vanwege verbazing en verslagenheid. Vergeet dit geheim niet. Hoewel hij nu nog oorlog voert tegen Christus en Zijn gemeente, is zijn onherroepelijke bestemming de eeuwige vernietiging in de hel. Je zult je vertrouwen maar in dit beest gesteld hebben...

Excurs 1: leven bij Gods beloften

“De beloften van God zijn voor de gelovige een onuitputtelijke mijn van rijkdom. Zij zijn voor de gelovige een heelkunde, waarin hij allerlei herstellende en zegenrijke middelen vindt. Hij zal daarin een zalf vinden voor elke wond, een balsem voor elke flauwte, een geneesmiddel voor elke ziekte. Gezegend is hij die goed bedreven is in de hemelse apotheek en weet hoe hij de genezende deugden van Gods beloften moet vastgrijpen” (C.H. Spurgeon).

Zo worden we ook in Openbaring 17 aangespoord om bij die beloften te leven. De engel wijst ons hier niet voor niets op. Het kan zo maar zijn dat we net als Johannes in de wereld om ons heen kijken en zien dat het beest zijn duizenden verslaat, en dat we daardoor in verwarring raken. Maar wie bij het geheimenis van de engel leeft, leert anders te kijken. Niet het beest, dat de gemeente onderdrukt, heeft het laatste woord, maar God heeft het laatste woord. Hoe ontzagwekkend en verwonderend het beest ook is, hij zal heengaan naar waar het vandaan komt: de afgrond. Hij wordt spoedig verslagen. En de kerk die werd vervolgd? Haar toekomst staat ook vast. Ondanks de verwoesting die het beest aanricht en ondanks de verwondering in deze wereld over het beest, is Gods volk veilig.

Kijk nu nog eens met dit geheim in gedachte naar het beest. Jawel, het beest lijkt te overwinnen (vergelijk Openbaring 20:3-8), maar Christus is het Die heeft overwonnen. Van die dodelijke wond is het beest hersteld, maar nu Christus zijn kop heeft vermorzeld, is hij ten dode opgeschreven. Daarom is het beest, hoeveel hij ook lijkt, niets: het is een verslagen vijand. Zijn plannen om de kerk te vernietigen, zullen falen.

> De zeven koppen van het beest (Openbaring 17:9)

De engel gaat door met het beantwoorden van Johannes vragen en het wegnemen van zijn verwarring. Dit doet de engel door het onthullen van het geheim van de zeven koppen. Dit geheim is echter zo moeilijk te begrijpen dat het vraagt om een verstand met wijsheid. Wie heeft deze geest van wijsheid?

Al eerder in Openbaring hoorde Johannes dat zij die wijsheid en verstand hebben, het getal van het beest uit de aarde kunnen berekenen (Openbaring 13:18). Hier is diezelfde wijsheid van God nodig. Dat is niet de wijsheid van het verstand (intelligentie), maar de wijsheid door het Woord en de Geest (Exodus 35:31; Spreuken 2:1-6; Jacobus 1:5-6). De engel wijst ons op de noodzaak van deze wijsheid. Welgelukzalig is de mens die deze wijsheid bezit (Spreuken 3:13), want deze wijsheid biedt hoop, troost en leven aan de ziel (Spreuken 3:22).

Zij die deze wijsheid hebben ontvangen, komen erachter dat de zeven koppen van het beest de zeven bergen zijn waar de vrouw op zit. Hoewel dat voor ons misschien niet veel duidelijker maakt, was het voor Johannes en alle eerste lezers van Openbaring duidelijk dat de zeven heuvels naar de stad Rome verwezen. 'Zeven heuvels' was een bijnaam voor Rome, net zoals Rotterdam de 'Maasstad' en New York de 'Big Apple' wordt genoemd.

Er is dus niet zozeer wijsheid nodig om te begrijpen dat de zeven heuvels Rome aanduiden. Waar wel wijsheid voor nodig is, is om in te zien dat de zeven heuvels ook symbool staan voor zeven koningen. Er is wijsheid nodig om erachter te komen wie die zeven koningen zijn. Ziet u ze als u om u heen kijkt in deze wereld? Waar de wijsheid echter vooral voor nodig is, is om te begrijpen – en daar bij te leven – wat dit beeld betekent voor de gelovigen tijdens hun aardse pelgrimstocht.

> De zeven koningen (Openbaring 17:10)

Van de zeven koningen die zullen regeren, zijn er al vijf gevallen. Op dit moment, in de tijd van Johannes, is er één aan de macht en moet er nog één komen (Openbaring 17:10). De engel zegt erbij dat de zevende koning die nog moet komen, slechts een geringe tijd aan de macht zal zijn.

Door de eeuwen heen is veel nagedacht over wie deze koningen zijn. Duidelijk is in ieder geval dat de koningen iets weg hebben van de regering van de Romeinse keizers. De zeven koningen zijn namelijk onlosmakelijk verbonden met Rome. De zeven koppen zijn namelijk Rome en ook zeven koningen (Openbaring 17:9b-10a).

Het identificeren van deze koningen heeft in de geschiedenis tot veel discussie geleid. Helemaal als we daar ook de achtste koning bij betrekken (Openbaring 17:11). Om de koningen te duiden, zijn ruwweg drie methoden, waarvan twee historisch en één symbolisch. De eerste historische benadering ziet de zeven koningen als opeenvolgende Romeinse keizers. De tweede historische benadering ziet de zeven koningen als wereldrijken in de geschiedenis.

Excurs 2: De zeven koningen historisch geduid

Een van de vroegste kerkvaders die de zeven koningen identificeerde, was Victorinus (derde eeuw na Christus). Hij dacht dat het om de volgende Romeinse keizers ging: Galba, Otho, Vitellius, Vespasianus, Titus, Domitianus en Nerva. De eerste vijf die Victorinus noemt, waren in de tijd van Johannes al overleden. De zesde was aan de macht toen Johannes Openbaring schreef. De koning die nog niet was gekomen ten tijde van het schrijven van Openbaring, was Nerva. Opvallend hierbij is dat hij Nero als de achtste koning noemt (Openbaring 17:11), ook al was Nero historisch gezien de eerste van deze keizers die regeerde.

Andere kerkvaders noemden niet alleen Romeinse keizers, maar ook andere koningen of heersers uit de wereldgeschiedenis. Zo noemde Andreas van Caesarea (zesde eeuw na

Christus) de zeven belangrijkste koningen van elk van de zeven oude rijken: Ninus (Assyrië), Arbakus (Meden), Nebukadnezar (Babyloniërs), Cyrus (Perzen), Alexander (Macedonisch-Griekse rijk), Romulus (oude Romeinse rijk) en ten slotte Constantijn (christelijke Romeinse rijk). Bij de genoemde heerser in vers 11 dacht hij aan het rijk van de antichrist.

De historische benadering bevat een kern van waarheid, omdat we in die koningen iets terugzien van de wrede, machtsbeluste en onderdrukkende heerschappij van het beest uit de zee. Toch heeft het ook iets onbevredigends. De keuze voor specifieke personen heeft iets willekeurig. Met hetzelfde recht kunnen Vespasianus en Titus uit de lijst van Victorinus worden vervangen door Caligula en Claudius. Daarbij is, volgens mij, niet het doel van de engel om een lijst van koningen of wereldrijken op te stellen.

Het doel van de engel is om troost te bieden. Die troost komt het duidelijkst naar voren in de symbolische lezing. Zoals de zeven koppen symbool staan voor de volmaakte wijsheid, staan de zeven koningen symbool voor de antichristelijke regering door de geschiedenis heen. Hierbij is een kop geen specifieke vorst, maar een symbool voor een manier van regeren, namelijk net als het beest een regeerstijl die met beroep op religieuze autoriteit opstaat tegen Christus en zijn gemeente. In deze koningen wordt iets zichtbaar van wat we ook bij de Romeinse keizers zagen, namelijk vervolging van de gemeente met een beroep op de keizercultus.¹

De troost van deze duiding is dat we het komen en gaan van deze heersers ook om ons heen kunnen zien. En bij het komen en gaan van deze heersers moeten we beseffen dat al vijf vorsten aan de macht zijn geweest. Met andere woorden: een grote hoeveelheid vorsten is al voorbijgegaan. Vijf staat namelijk symbool voor een grote hoeveelheid. Een koning is op dit moment, in het leven van Johannes, aan de macht. Slecht één koning moet nog komen. Het einde van die antichristelijke regering is daarom in zicht. En gelukkig zal die laatste koning slechts een korte tijd regeren.

Als deze uitleg van de engel een ding duidelijk maakt, is het dat de macht van de antichristelijke koningen snel voorbijgaat. Ja, er zal veel lijden zijn, maar christenen worden geconfronteerd met die realiteit, wetende dat de duur ervan beperkt is en dat het einde nabij is (1 Korinthe 10:11), want Zijn komst is nabij.

> De achtste koning (Openbaring 17:11)

De achtste koning (Openbaring 17:11), zo blijkt uit de omschrijving, is het beest uit de zee zelf. Het is namelijk de koning die was en niet is (Openbaring 17:8). Moeten we dit lezen als een omschrijving van het rijk van de antichristus met het beest als heerser (Openbaring 13:7 en 1 Johannes 4:3)? Dit lijkt mij niet. Deze achtste koning is zogezegd geen nieuwe koning, maar hij is degene die achter alle voorgaande koningen zit. De engel zegt dat het beest uit de zeven koningen is. Dat woordje 'uit' kan ook duiden op een bron. Het beest is de bron waaruit de andere zeven koningen afkomstig zijn. Deze achtste koning is daarmee een verklaring van het voorgaande. Hoewel de zeven vorsten op het toneel van de aarde verschenen, stond het beest uit de zee aan het roer van hun bewind. De zeven heersers komen en gaan, maar het beest gaat door.

Door de tijd heen schuift het beest een andere koning naar voren. Zo verzwakt en versterkt de macht van het beest op aarde. Hij kan zelfs zo ernstig gewond en verzwakt zijn dat hij soms verdwenen lijkt te zijn, tot opluchting van christenen. Maar dan duikt het op in nieuwe

---

¹ Christenen werden vervolgd omdat ze de keizer niet wilde aanbidden als God.

gedaanten om de gemeente opnieuw te terroriseren. Zo zal dit beest doorgaan in de geschiedenis, maar gelukkig niet voor eeuwig. Het beest gaat namelijk naar het verderf. Door Gods oordeel wordt hij vernietigd. Bedenk daarom goed: het komen en gaan van goddeloze machthebbers, die de gemeente verdrukken, is niet voor eeuwig. Het komt ten einde als het beest zijn loon krijgt in het verderf.

> De tien horens zullen oorlog voeren (Openbaring 17:12-14)

De engel gaat door met het onthullen van het geheim. De tien horens van het beest staan symbool voor tien koningen, die het koningschap nog niet hebben ontvangen. Dit roept de vraag op wat de relatie is tussen deze tien koningen en de zeven koningen die hiervoor zijn genoemd.

Deze tien koningen zijn ondergeschikt aan de vorige heersers. Het zijn onderkoningen. In de tijd van Johannes was het Romeinse Rijk onderverdeeld in tien provincies, met elk een heerser. Naar deze heersers wordt hier waarschijnlijk verwezen. Als machtige dienaren van de koning staan zij hen bij in de strijd tegen God en Zijn gemeente. Deze onderkoningen moeten we niet onderschatten. Het waren vooral deze provinciale leiders die in de tijd van Johannes de christenen vervolgden.

Dat ondersteunende karakter van deze machtige onderkoningen is het geheim waar we rekening mee moeten houden. Voordat we het weten, zijn we enkel gericht op de koning en vergeten we dat we ook te maken hebben met onderkoningen. In de vroege kerk dacht men bij deze tien onderkoningen aan zaken als kunst, onderwijs, geneeskunde en economie. Met dergelijke bondgenoten kan het beest uit de zee de hele samenleving in toom houden. Als onderkoningen ondersteunen deze tien machthebbers de macht en regering van het beest in het opstaan tegen Christus.

De tien onderkoningen ontvangen de macht van het beest voor een korte tijd (Openbaring 17:12). Dat ze hun macht van het beest krijgen, verklaart ook waarom ze het koningschap nog niet hebben ontvangen. In de toekomst zullen zij echter wel regeren over een eigen land. Deze onderkoningen (nogmaals, bijvoorbeeld onderwijs, geneeskunde en economie) worden zo belangrijk dat ze het verloop van de wereldgeschiedenis gaan bepalen en het gezag van de zeven vorsten legitimeren. We hoeven ons er daarom niet over te verwonderen over als media, onderwijs en entertainers de heersers ondersteunen in hun strijd tegen Christus. Gelukkig zal hun macht slechts een uur duren (Openbaring 17:12).

Waar wereldrijken in de tijd van Johannes ten onder gingen aan onderlinge strijd en jaloezie, zullen de tien koningen eensgezind zijn en hun macht en autoriteit aan het beest overdragen (Openbaring 17:13). Met deze wereldmacht onder zijn bevel zal het beest proberen de christelijke kerk uit te roeien en de heerschappij opeisen die aan Jezus toebehoort (Openbaring 17:13). Wanneer het beest en zijn onderkoningen echter de aanval inzetten tegen de gemeente (Openbaring 13:7), voeren zij ook oorlog tegen het Lam (Openbaring 17:14). Het enige mogelijke resultaat van deze oorlog, hoe erg de kerk ook kort mag lijden, is de totale overwinning van Christus: het Lam zal hen overwinnen (Openbaring 17:14).

In een eerder visioen aanbadden de mensen het beest en stelde vol verwondering de vraag: wie is aan dit beest gelijk? Wie kan er oorlog tegen voeren? (Openbaring 13:4). Een vraag die ook wij kunnen hebben. De macht van het beest is soms levensgroot. In deze boodschap van de engel ontvangen we echter een antwoord: het Lam zal hen overwinnen, want Hij is niet slechts een koning of een heerser, maar Hij is de Heere der heersers en de Koning der koningen.

Wat is dat een troostvolle boodschap van de engel. De heersers van deze aarde zullen de gemeente vervolgen en bestrijden. Maar het is niet de strijd van de kerk. Nee, het is de strijd

van het Lam en wanneer het Lam overwint, overwint de gemeente. Gelukkig, het hangt in deze strijd niet van ons af, maar helemaal van Hem.

> De uiteindelijke ondergang van de hoer (Openbaring 17:15-16)

Nadat Johannes antwoord heeft gekregen op veel vragen die in zijn hart leefden, maakt de engel aan Johannes duidelijk hoe het met de hoer zelf afloopt. De engel vertelt dat alle volken van deze aarde waar de hoer over dacht te heersen (Openbaring 17:15) en de tien onderkoningen die het beleid van het beest ondersteunde (Openbaring 17:16), in opstand komen tegen de hoer.

De liefde voor de hoer (Openbaring 17:2) slaat om in haat. Ze zullen tegen haar opstaan, haar verwoest en naakt maken en zij zullen haar vlees eten en haar met vuur verbranden (Openbaring 17:16). Dit beeld doet denken aan de profetie die Ezechiël uitsprak tegen de twee overspelige zussen, die Israël en Juda vertegenwoordigden (Ezechiël 23:1-34). Naar Gods oordeel keren de vroegere minnaars zich tegen elkaar en, zoals in beeldende termen beschreven, verscheuren elkaar. Ze beroven elkaar in hun haat van al hun eer (Ezechiël 23:10, 29). Ze snijden hun neus en oren af en verbranden ze in vuur (Ezechiël 23:25). De twee overspelige zusters drinken de beker tot de bodem leeg (Ezechiël 23:32-34). In een soortgelijke beschrijving wordt de hoer hier in Openbaring 17:16 profetisch afgebeeld. De liefde die het volk haar naliet, zal omslaan in haat. In ronduit gruwelijke beelden wordt zichtbaar hoe het antichristelijke rijk van de hoer verdeeld raakt en zichzelf te gronde richt.

Dat is het lot van de hoer die de wereld verleidde tot ontrouw. Wat ze zelf heeft gezaaid, oogst ze ook: ontrouw. Ziet u hier de goddelijke ironie? Zij die de wereld verleidde tot de gruwelijkste dingen, gaat gruwelijk te gronde. Hoewel de hoer de wereld in haar macht dacht te hebben, bleek God toch machtiger te zijn. God geeft slechts één gedachte in het hart van de mensen en de onderkoningen en heel het plan van de hoer valt in duigen (Openbaring 17:17). En alle macht die het beest heeft verzameld tegen het Lam, zal het Lam inzetten tegen de hoer. Laat dat even tot u doordringen. Uiteindelijk zullen al deze machten van goddeloosheid Gods uiteindelijke doel dienen: de redding van Zijn volk en hun verlossing van alle vijanden.

Wat een bijzonder beeld is dit. Terwijl de machten samenspannen in haat tegen het Lam, vallen ze in hun eigen zwaard. Terwijl de hoer klaarstaat om haar vernietigende slag te slaan en iedereen onder haar macht te brengen, overwint God (vergelijk Openbaring 16:13-14). Het zal een echo van Golgotha blijken te zijn. Ook daar dacht satan de overwinning te behalen. Het kruis bracht satan echter geen victorie, maar zijn ondergang.

Het is een bijzondere troost, maar gelet op de laatste woorden van de engel ook een grote waarschuwing. Als het beest en zijn tien horens zich tegen de hoer keren, wordt Johannes opnieuw verteld dat de hoer de grote stad is die heerschappij heeft over de koningen der aarde (Openbaring 17:18). Zoals het oude Babylon eens de verleidster van de wereld was, en zoals het keizerlijke Rome dat was, zo zullen er altijd verleidsters zijn die deze wereld verleiden. Ook dit geheim moeten we niet vergeten. Wees bedacht op de gevaren van de hoer, want met haar verleiding voert ze oorlog om ook de gemeente tot ontrouw aan God te bewegen.